

Wilfried Decoo
Wijk Antwerpen

April 2013
Update 22 december 2015

Lesgeven in de kerk: vragen stellen

1. VRAGEN STELLEN: EEN UITDAGENDE VAARDIGHEID

2. WAAROM EN WANNEER VRAGEN STELLEN?

- 2.1. WAAROM VRAGEN STELLEN?
- 2.2. WANNEER VRAGEN STELLEN?

3. BETERE VRAGEN STELLEN

- 3.1. VAN EEN ZINLOZE NAAR EEN ZINvolle VRAAG.
- 3.2. VAN EEN UITLOPENDE NAAR EEN GERICHTE VRAAG
- 3.3. VAN EEN ONDUIDELIJKE NAAR EEN DUIDELIJKE VRAAG.

4. SOORTEN VRAGEN

- 4.1. ERVARINGSVRAGEN
- 4.2. WEETVRAGEN
- 4.3. DENKVRAGEN
- 4.4. DOEVRAGEN

5. HOE BEREID JE EEN LES MET GOEDE VRAGEN VOOR?

- 5.1. BEPAAL EERST DE LEERINHOUD
- 5.2. WAAR NODIG EN MOGELIJK, HERFORMULEER VRAGEN VAN HET LESBOEK
- 5.3. WERK ZELF ENKELE WEET-, DENK- OF DOEVRAGEN UIT
- 5.4. BEPAAL WAAR JE INZICHTEN KAN VERRUIMEN
- 5.5. BEPAAL ENKELE EXTRA WEETJES
- 5.6. BEPAAL WANNEER JE ELK VAN DE VRAGEN ZAL STELLEN.

1. Vragen stellen: een uitdagende vaardigheid

Hoe kan de verzoening van Christus en uw getuigenis daarvan u helpen in uw persoonlijke strijd tegen Satan?

Waarom moeten wij de leerstellingen van het evangelie van Jezus Christus voortdurend als schatten verzamelen?

Dat zijn typische vragen uit kerkelijke lesboeken. Toch zal het soms gebeuren dat de reactie van de deelnemers ontgoochelend is. Ofwel antwoordt er niemand, ofwel de steeds bereidwillige broeder en zuster die jou als leerkracht wel wil helpen, ofwel het al te pratgrage lid dat meteen het woord overneemt en soms ook nog de les doet afwijken. Daarenboven krijg je vaak antwoorden die, hoe juist ze ook zijn, al zo vaak gehoord zijn dat het meer automatismen zijn. Sommige toehoorders voelen zich dan ook niet echt aangesproken door dergelijke vragen en 'ondergaan' de les.

Het doel van deze tekst is jou als leerkracht wat meer inzicht te bieden in deze problematiek en wat praktische tips te geven.

2. Waarom en wanneer vragen stellen?

2.1. Waarom vragen stellen?

- Om de aandacht te versterken. Vragen nodigen uit tot betrokkenheid bij het onderwerp en tot meer actieve deelname in de les.
- Om voldoening te geven. Kinderen, maar ook veel volwassenen, vinden het fijn als ze goed kunnen antwoorden op een gestelde vraag.
- Om te laten nadenken. De **denkvragen** (zie verder) verplichten tot een analyse of tot een synthese van bepaalde gegevens. Indien dit proces goed geleid wordt door degelijke vragen, leren de deelnemers oorzaken en gevolgen te onderscheiden, bewijzen te verschaffen, problemen op te lossen, enz.
- Om voornemens te bekomen. De **doevragen** (zie verder) dagen uit bepaalde voornemens te maken en iets te verwezenlijken.

2.2. Wanneer vragen stellen?

Vragen zijn belangrijk, maar het is niet nodig *voortdurend* vragen te stellen in een les. Sommige leerkrachten, die sterk interactief willen werken, gaan soms op elk antwoord weer een nieuwe vraag stellen om toch maar mensen aan het woord te krijgen. Dat leidt soms tot lege of 'circulaire' dialogen, waarbij de laatste vraag dezelfde is als de eerste:

- *Waarom moeten wij geloof ontwikkelen?*
- *Om sterk te staan in het leven.*
- *Heel goed. En waarom moeten wij sterk staan in het leven?*
- *Om aan de verleidingen te kunnen weerstaan.*

- *Juist. Maar waarom zijn er verleidingen in het leven?*
- *Om ons te beproeven.*
- *Dat is een goed antwoord. En waarom moeten wij beproefd worden?*
- *Om geloof te leren ontwikkelen.*
- *Waarom moeten wij geloof ontwikkelen?*

Ook is het soms beter vragen te beperken indien een of twee deelnemers altijd meteen antwoorden, of van de vraag gebruikmaken om breedvoerig aan het woord te komen, of kritische opmerkingen te maken, en zo de les snel doen afwijken.

Afhankelijk van het onderwerp, de omstandigheden en de deelnemers moet je dus inschatten wanneer je een voorziene vraag op een voorzien moment stelt.

Buiten het stellen van vragen, kun je deelnemers ook op andere manieren activeren: door zelf boeiend les te geven met interessante informatie (zie verder punten 5.4 en 5.5), door passages te laten lezen, door iemand een ervaring te laten vertellen of zijn getuigenis te laten geven.

Samenvatting

- *Waarom vragen stellen? → om de aandacht te versterken, om voldoening te geven, om te laten nadenken, om voornemens te bekomen.*
- *Wanneer vragen stellen? → niet steeds nodig, wel een voorziene vraag op een voorzien moment.*

3. Betere vragen stellen

3.1. Van een zinloze naar een zinvolle vraag.

Een **zinloze** vraag heeft een te evident antwoord, bv.

Moeten wij onze naaste liefhebben?

of

Is het belangrijk om eerlijk te zijn?

Uiteraard. De toehoorders weten het antwoord, maar verkiezen het soms niet te zeggen, omdat het wat dom lijkt iets te melden dat iedereen uiteraard weet.

Een **zinvolle** vraag is erop gericht een persoonlijke reactie uit te lokken, bv.

Iemand voelt de Geest niet, maar vervult toch verder zijn taak in de kerk. Wat moeten we daarvan denken?

Dit biedt mogelijkheden om na te denken over het probleem, om te leren nuanceren en om geschikte oplossingen voor te stellen.

Soms zal het onderscheid tussen zinloze en zinvolle vragen afhangen van de leeftijd of het niveau van de deelnemers. De vraag:

Hoe noemen wij het gezag van God om de verordeningen van het evangelie te bedienen?

is een zinloze vraag in een klas van volwassen kerkleden. Het kan een zinvolle vraag zijn in een kinderklas, om de kennisreflex te versterken of om een kind de voldoening van het juiste antwoord

te geven. Rond de leeftijd van 12 à 13 jaar verliezen kinderen de bereidheid om op zinloze vragen te antwoorden.

Sommige vragen worden zinloze vragen indien het antwoord net daarvoor duidelijk aan bod is gekomen. Dit kan gebeuren na het lezen van een Schrifttekst en de leerkracht vraagt naar iets dat net gelezen is. Bv.

Lectuur: *'... ook vlochten zij van doornen een kroon en zetten die op zijn hoofd en gaven Hem een riet in zijn rechterhand ...'*

Leerkracht: *Wat gaven de Romeinen in de rechterhand van Christus?*

Dit is een zinloze vraag, omdat iedereen het antwoord net gehoord heeft. Beter is verder te bouwen:

Waarom gaven de Romeinen hem dat riet?

of

Wat zou dat riet voorstellen?

Indien de leerkracht de schrifttekst niet had laten lezen, zou de vraag zinvol zijn:

Wie herinnert zich wat de Romeinen in de hand van Christus gaven bij de geseling?

3.2. Van een uitlopende naar een gerichte vraag

Een uitlopende vraag klinkt vaag of is erg breed. Bv.

Wat moet u doen om te worden zoals God?

Wat is het doel van het evangelie?

Hier kunnen deelnemers allerlei zaken, zowel precieze als algemene, opsommen: eerlijk zijn, de beginselen en verordeningen van het evangelie volgen, een tempelhuwelijk aangaan, volharden tot het einde, enz. Dat hoeft niet echt een probleem te zijn als de opsomming het doel is en om dan van daaruit een specifiek punt aan te pakken.

Het probleem is evenwel dat de leerkracht soms aan een welbepaalde zaak denkt en dat als antwoord verlangt. Je krijgt dan mogelijk dit soort leergesprek:

- *Wat is het doel van het evangelie?*
- *Zalig worden.*
- *Ja, dat is waar, maar wat nog?*
- *Het eeuwig leven krijgen.*
- *Nee, dat is nog altijd hetzelfde. Ik bedoel iets specifieks.*
- *Gelukkig zijn hier op aarde.*
- *Nee nee, nu wijken we af. Het gaat om een ander doel.*
- *?*
- *Zien jullie het niet? Het echte doel van het evangelie is om gelijk ons hemelse Vader te worden.*

Beter is meteen de aandacht op het gewenste hoofdpunt te vestigen: *'Het doel van het evangelie is gelijk ons hemelse Vader te worden'* om van daaruit een leergesprek te beginnen.

Een gelijkaardig probleem ontstaat wanneer de leerkracht naar 'het belangrijkste' of naar 'het eerste' vraagt, bv.

Wat is het belangrijkste kenmerk van een goed priesterschapsleider?

of

Wat is uw eerste plicht ten overstaan van uw gezinsleden?

Bij dergelijke vragen heeft de leerkracht voor zichzelf bepaald wat hij wil horen, maar de deelnemers zullen vaak uiteenlopende antwoorden hebben, waardoor men soms eerst een moeizaam raadgeesprek doorloopt, zoals in het voorbeeld hierboven. Het is dus beter dat de leerkracht meteen meldt:

Eén van de belangrijkste kenmerken van een goed priesterschapsleider is ...

of

Eén van de eerste plichten ten overstaan van onze gezinsleden is ...

en dan verdere vragen over dat kenmerk of die plicht stelt. Merk op dat het absolute 'het belangrijkste' hier vervangen werd door 'één van de belangrijkste' en 'één van eerste plichten' – uit respect voor meningen van anderen en om een zinloze discussie te vermijden.

Een gerichte vraag heeft betrekking op goed omliggende zaken, die tot de essentie van de les horen, bv.

Op welke manieren kunnen we best een klein kind leren bidden?

Waarom wilde Christus dat de apostelen zijn wonden aanraakten?

Die vragen geven de deelnemers de mogelijkheid enkele specifieke elementen te melden, die verder in de les gebruikt kunnen worden.

3.3. Van een onduidelijke naar een duidelijke vraag.

Dit is een kwestie van formulering en stijl. Soms worden goede vragen onduidelijk geformuleerd in een gewrongen zinsconstructie, met onnodige bijzinnen of een moeilijke woordkeuze. Bv.

- Onduidelijk: *Hoe zou u kunnen uitleggen dat wij meer van onze gezinsleden kunnen houden, wanneer wij God boven alles liefhebben, dan indien wij God niet liefhebben?*
- Duidelijk: *Ik heb eens horen zeggen: 'Een gelovige heeft zijn gezin meer lief dan een ongelovige'. Wat denkt u daarvan?*

Duidelijke vragen worden onmiddellijk begrepen. Volgende wenken kunnen hierbij helpen:

1 - Inleidend element om de vraag aan te kondigen. Bv.

Ik zou de volgende vraag willen stellen: ...

Men kan hierover de volgende vraag stellen: ...

Wie van u weet het volgende: ...

2 - De vraagzin korter maken. Een duidelijke vraag mag niet te lang zijn, anders heeft de deelnemer moeite om de elementen te onthouden. Bv.

Te lang geformuleerd	Korter
Hoe kan uw geloof blijken uit de wijze waarop u zich kwijt van de taken die u als priesterschapdrager toegewezen hebt gekregen?	In welke opdrachten kan een priesterschapdrager werkelijk geloof tonen?
In welke mate bepaalt u de toepassing van de raad dat wij een waarschuwende stem moeten verheffen?	Op welke wijzen kunnen wij een waarschuwende stem verheffen?

3 - Splitsen van probleemstelling en vraag. Indien de vraag een wat langere zin eist, kan men eerst de probleemstelling melden, en dan pas de vraag stellen. Bv.

Probleemstelling & vraag samen	Gesplitst gesteld
Wat moeten we denken van het feit dat iemand de Geest niet voelt, maar toch zijn taak in de kerk verder vervult?	Iemand voelt de Geest niet, maar vervult toch verder zijn taak in de kerk. Wat moeten we daarvan denken?

Samenvatting . Betere vragen stellen

- Van een zinloze naar een zinvolle vraag → een zinloze vraag heeft een te evident antwoord, een zinvolle vraag zal een persoonlijke reactie uitlokken.
- Van een uitlopende naar een gerichte vraag → een uitlopende vraag klinkt vaag, een gerichte vraag heeft betrekking op goed omliggende zaken.
- Van een onduidelijke naar een duidelijke vraag → een duidelijke vraag wordt onmiddellijk begrepen.

4. Soorten vragen

Vaak maakt men een onderscheid tussen

- vragen die met 'wie, wat, welke, wanneer' beginnen
- vragen die met 'hoe, waarom' beginnen.

De eerste reeks zou op eenvoudige feiten betrekking hebben, de tweede op meer ingewikkelde zaken. Zo eenvoudig is het niet. Een vraag als *Hoe verraadde Judas Christus?* heeft betrekking op een eenvoudig feit, terwijl de vraag *Wie kan de heilige Geest ontvangen?* niet zo simpelweg te beantwoorden is.

We onderscheiden hier **ervaringsvragen, weetvragen, denk vragen en doevragen.**

In een goede les of binnen een lessequentie begint de leerkracht vaak met één of meerdere ervaringsvragen om "warm" te lopen, gevolgd door weet- en denk vragen, om te besluiten met een of meerdere doevragen.

Opmerking: in de lerarenopleiding raadt men soms af om 'ja-nee' vragen te stellen, namelijk vragen waarop het antwoord 'ja' of 'nee' is, zoals:

- Hebben mensen soms verdriet over wat hun kinderen doen?
- Bleven de twaalf apostelen altijd samen nadat Christus hen riep?

Dergelijke vragen zouden niet voldoende stimulerend zijn. Bij jongere kinderen kan dit inderdaad zo zijn (zij antwoorden dan 'ja' of 'nee' en zwijgen verder). Maar oudere kinderen en volwassenen voelen meestal goed aan dat de vraag een uitnodiging is om ook commentaar te leveren. De bovenstaande vraag over het verdriet is eigenlijk een ervaringsvraag of een denk vraag over oorzaken en gevolgen, terwijl de vraag over de apostelen een weetvraag is over episodes uit het leven van Jezus en de apostelen. Een ja-nee vraag kan dus wel passen in een les, maar het is soms toch beter om de vraag echt in de vorm van een ervarings-, weet-, denk- of doevraag te stellen.

4.1. Ervaringsvragen

Ervaringsvragen peilen naar concrete voorbeelden waarover deelnemers kunnen vertellen. Het is vaak een goede manier om de les mee te starten omdat ervaringsvragen zaken meteen concreet maken en ze de deelnemers persoonlijk betrekken.

Bv. bij een les over de vrede van Christus

Nagenoeg elke mens draagt in zijn herinnering een plek waar hij heel graag was en zich bijzonder gelukkig en veilig voelde. Wie zou iets willen vertellen over zijn of haar geliefkoosde plek op aarde?

Bv. bij een les over de barmhartige Samaritaan

We kennen allemaal het verhaal van de barmhartige Samaritaan (evt. laten samenvatten via weetvraag). Wie heeft er ooit zoiets zelf meegemaakt of gezien in onze huidige maatschappij?

Bv. bij een les over de droom van Lehi (of gelijk welke betekenisvolle droom vermeld in de Schriften)

Allemaal dromen we al eens, en vaak zijn het rare dromen. Ik vraag jullie niet een van jullie dromen te vertellen, maar, naar jullie ervaring, hoe ontstaan dromen?

Bv. over Christus als leraar

In jullie herinnering, welke was de beste leerkracht (in de kerk of op school) die je ooit gehad hebt en waarom?

In sommige gevallen kan het nuttig zijn een of meer klasleden op voorhand te vragen een ervaring te vertellen zodat ze tijd hebben erover na te denken en het voor te bereiden.

4.2. Weetvragen

Weetvragen doen beroep op kennis. Men kan bv. vragen naar :

feiten	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Hoe heette de zoon van Abraham en Sarah?</i> - <i>Jonas weigerde naar Ninive te gaan. Wat gebeurde er toen?</i>
definities	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Wat is de Urim en Thummim?</i> - <i>Voor wat diende de Ark des Verbonds?</i>
hoofdzaken	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Welke zijn hoogtepunten in het leven van Paulus?</i> - <i>Volgens welke punten kan men een eenvoudig gebed formuleren?</i>
eenvoudige gelijkenissen en verschillen	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Wat hebben de eerste vijf Bijbelboeken gemeen?</i> - <i>Wat was het verschil in bevoegdheid tussen de twaalf apostelen in Palestina en de twaalf discipelen in het oude Amerika?</i>

Een leerkracht zal over het algemeen nogal wat weetvragen in een les gebruiken: ze zijn makkelijk te stellen, activeren deelnemers en lokken gewoonlijk snelle reacties uit. Toch zal men ook voorzichtig zijn: weetvragen zijn soms 'zinloos' of 'uitlopend' (zie hierboven), zeker indien ze zonder voorbereiding 'zomaar' in de klas gesteld worden.

4.3. Denkvrage

Denkvrage willen inzicht en verbeelding laten gebruiken. Ze beogen:

ontleding (doelen, aspecten, bewijzen, enz.)	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Wat betekent het dat God op de zevende dag 'rustte'?</i> - <i>Hoe is het vers 1 Nephi 1:1 gestructureerd?</i> - <i>Waarom diende de tempel te Jeruzalem?</i> - <i>Herders komen vaak voor in de Schriften. Stel dat je een rijke veehouder bent en je wil een nieuwe schaapherder aanwerven. Over welke capaciteiten zou die kandidaat moeten beschikken?</i>
oorzaken	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Waarom waren de Farizeeën zo tegen Christus gekant?</i> - <i>Nephi geeft een vrij lange uitleg naar aanleiding van het doden van Laban. Waarom zou zijn uitleg zo uitvoerig zijn?</i> - <i>De Israëlieten lieten zich vrij vlug verleiden om het gouden kalf te aanbidden. Hoe zou dat gekomen zijn?</i>

gevolgen	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Een kerklid komt bij zijn bisschop en bekent een seksuele overtreding. Hoe dient een bisschop daar gevolg aan te geven?</i> - <i>Jozef en Maria vonden de 12-jarige Jezus lerende in de tempel. Welke gevolgen zou die ervaring voor hen hebben gehad?</i>
vergelijkingen	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Hoe komt het dat de visies van de Farizeeën zo dikwijls met die van Jezus botsten?</i> - <i>Als alle leden van de wijk samen in een straat zouden wonen, welke voor- of nadelen zou dit opleveren? Wat leren we uit die vergelijking?</i>

Goede denkvragen zijn niet zo makkelijk te formuleren. De deelnemers moeten inderdaad echt aan het denken gebracht worden. Soms zijn denkvragen slechts weetvragen, omdat het antwoord geen echt denkproces vereist.

Een vraag kan wel op de grens tussen weetvraag en denkvraag liggen. Het hangt af van de bedoeling van de leerkracht, of van de persoon aan wie men ze stelt. Bv.

Waarom moeten wij bidden?

is een weetvraag voor het opsommen van zaken waarvoor wij kunnen bidden (inspiratie, gezondheid, geestelijke sterkte, enz.). Deze vraag wordt een denkvraag in de volgende context:

Onze hemelse Vader weet wat wij nodig hebben voor ons welzijn. Waarom moeten wij dan nog bidden?

4.4. Doevragen

Doevragen (of directe opdrachten) willen de deelnemers aanzetten tot actie. Bv.

- *Leer deze week de namen van twee leden die je niet kent en begroet die vanaf nu elke zondag bij naam.*
- *Hoe kun je je geestelijk op het avondmaal voorbereiden?*
- *We lazten dat Mozes op de berg Sinaï de schoenen van zijn voeten moest doen, omdat hij op heilige grond stond. Hij werd vervuld met zeer diep ontzag en eerbied. Wat kunnen wij doen om dergelijke gevoelens ook te ervaren?*
- *Wat zou u nog kunnen doen om uw gezinsavond te verbeteren?*
- *Maak een studieplan voor de komende maand om dagelijks in de Schriften te lezen.*

Doevragen moeten concrete antwoorden opleveren. Indien de deelnemers slechts enkele vage punten opnoemen, die iedereen weet en die niet echt tot actie aanzetten, kan de leerkracht doorvragen:

Ja, en op welke wijze zou u dat nu precies doen?

of

Dat is één punt. Laten we nu eens verder gaan en concrete plannen maken.

Samenvatting. Soorten vragen

- Weetvragen → doen beroep op de kennis van de deelnemers.
- Denkvragen → laten inzicht gebruiken om te ontleden, en oorzaken of gevolgen te bepalen
- Doevragen → zetten de deelnemer aan tot actie.

5. Hoe bereid je een les met goede vragen voor?

Besef dat dit gebedsvolle studie en inspiratie, en dus tijd en werk vraagt.

5.1. Bepaal eerst de leerinhoud

Lesboeken gaan uit van hoofdstukken die meestal het volgende aanreiken:

- doelen van de les
- excerpten uit toespraken van algemene autoriteiten over het onderwerp
- verwijzingen naar Schriftteksten
- verhalen
- enkele vragen om aan de deelnemers te stellen

Bepaal welke van die vragen ervarings-, weet-, denk- of doe vragen zijn:

- is het vraag naar persoonlijke ervaring?
- is het een vraag die gewoon peilt naar kennis?
- is het een vraag die doet nadenken?
- is het vraag die aanmoedigt iets concreets te doen?

5.2. Waar nodig en mogelijk, herformuleer vragen van het lesboek

Zie de informatie en voorbeelden in punt 3 hierboven: maak van

- een zinloze → een zinvolle vraag
- een uitlopende → een gerichte vraag
- een onduidelijke → een duidelijke vraag

Oefen altijd zelf in het beantwoorden van je voorbereide vragen. Zo ontdek je vaak het snelst dat het goed of nog niet goed zit.

5.3. Werk zelf enkele ervarings-, weet-, denk- of doe vragen uit

De vragen in het lesboek zijn meestal beperkt en het lesmateriaal moedigt de leerkracht vaak aan zelf bijkomende vragen te stellen. Je kunt dus ook eigen vragen opstellen die de deelnemers activeren, doen nadenken en die doelen stellen, afhankelijk van de situatie van je klas.

In de praktijk kan dit als volgt:

- 1 Maak een kort overzicht** van sleutelwoorden, begrippen, namen, gebeurtenissen of feiten in de les.
- 2 Denk na over welk van die items je zinvolle, gerichte en duidelijke vragen kan stellen.**
 - voor ervaringsvragen:
 - naar welke persoonlijke ervaringen kan ik op een gepaste manier polsen?

- voor weetvragen:
 - over welke feiten kan ik meer vragen?
 - van welke term kan ik een definitie vragen?
 - van welk element kan ik naar hoofdzaken vragen?
 - over welke elementen kan ik naar eenvoudige gelijkenissen of verschillen vragen?

- voor denkvragen:
 - over welk element kan ik iets laten ontleden (doelen? aspecten? bewijzen?)
 - over welke houding of gebeurtenis kan ik naar oorzaken vragen?
 - over welke houding of gebeurtenis kan ik naar gevolgen vragen?
 - over welke elementen kan ik naar een vergelijking vragen?

- voor doevragen
 - welke actie wil ik van de deelnemers verwachten?

3 Oefen altijd zelf in het beantwoorden van je voorbereide vragen. Of stel die aan een huisgenoot.

Zo ontdek je vaak het snelst dat het goed of nog niet goed zit.

Bv. voor een les over eerlijkheid

Weetvragen naar <ul style="list-style-type: none"> - <u>feiten</u> - <u>definities</u> - <u>hoofdzaken</u> 	<ul style="list-style-type: none"> - Welke leugen vertelde Petrus in de hof van Gethsemane? - Wat is corruptie? - Als onderkoning in Egypte verborg Jozef een zilveren beker in de zak van Benjamin. Wat wilde hij zoal bereiken?
Denkvragen om <ul style="list-style-type: none"> - te <u>ontleden</u> (doelen, aspecten, bewijzen aangeven) - <u>oorzaken</u> te melden - <u>gevolgen</u> te melden - <u>vergelijkingen</u> te maken 	<ul style="list-style-type: none"> - ‘Zeg niet aan oma dat we mormoon zijn geworden’: is dit verzwijgen eerlijk of kunnen er redenen voor zijn? - Waarom liegen mensen meer in landen waar onderdrukking heerst? Hoe oneerlijk zijn ze dan? - Eerlijk zijn met een medemens of met ‘de staat’ verschilt al eens. Hoe komt dat en wat zijn de gevolgen? - Hoe bepalen we de grens tussen eerlijk je mening zeggen en kwetsende opmerkingen?
Doevragen voor <ul style="list-style-type: none"> - <u>actie</u> 	<ul style="list-style-type: none"> - Wat kunnen we doen om ook als burger eerlijk te zijn?

Rappel: als leerkracht hoef je niet op elk punt vragen te stellen. Je kunt ook zelf deels

- de dingen vertellen die de deelnemers te weten moeten komen
- in de les hardop nadenken door ontledingen, oorzaken en gevolgen aan te geven
- bepalen wat de deelnemers moeten doen.

5.4. Bepaal waar je inzichten kan verruimen

Interessante inzichten kun je echter gerust aanreiken (of laten ontdekken) bij de bespreking van Schriftteksten. Bv. de structuur van een vers laten ontdekken:

Laten we 1 Nephi 1:1 eens goed bekijken. Welke woorden komen twee maal voor?

- 'daarom' en 'omdat'

We kunnen dit nu op het bord schrijven:

```
...
daarom
|   en omdat
|   |   ...
|   |   ja, omdat
daarom
```

Eigenlijk is een eenvoudige vorm van Hebreeuwse spiegelstijl (chiasme) die vaak in het Boek van Mormon voorkomt. Het centrum van het vers drukt dan meestal een hoofdgedachte uit.

Op het bord voeg je nog enkele woorden meer toe op elke lijn. Gebruik als mogelijk kleur.

Volledig:

IK, Nephi, ben geboren uit goede ouders,
daarom ben ik enigermate in al de geleerdheid van mijn vader onderwezen;
en omdat ik in de loop van mijn dagen veel ellende heb ondervonden,
maar niettemin in al mijn dagen ten zeerste door de Heer ben begunstigd,
ja, omdat ik grote kennis van de goedheid en verborgenheden Gods heb verkregen,
daarom schrijf ik een kroniek van mijn handelingen in mijn dagen.

Zie het onderdeel Evangelieleer 2016 over het Boek van Mormon in www.mormoneninfo.be voor meer dergelijke voorbeelden.

5.5. Bepaal enkele extra weetjes

Het is niet de bedoeling veel bijkomende informatie te zoeken want dat dreigt de les te doen afwijken en verhoogt ook het risico van onjuiste of onzekere dingen te vertellen. Zelfs in (oudere) boeken van kerkleiders staan soms gegevens die hun eigen ideeën zijn en niet (meer) onderwezen worden. Kerkleiders moedigen leerkrachten aan 'bij de les te blijven'.

Toch kan het boeiend zijn enkele **extra weetjes** aan te reiken: feitelijk (dus niet te betwisten) en interessant om weten. Indien gepast, kun je het weetje eerst als vraag stellen en als niemand het antwoord weet, het zelf aanreiken. Kerkleden die al jaren lid zijn en alle vragen en antwoorden zoveel maal gehoord hebben, zullen blij zijn iets bij te leren. Of ze ervaren de voldoening om mogelijk als enige deelnemer het antwoord te kennen.

Bronnen voor extra weetjes bij de Schriften:

- [Gids bij de Schriften](#) van de kerk zelf.
- Bijbelsites: <http://herzienestatenvertaling.nl/> / <https://www.debijbel.nl/start> / <http://www.willibrordbijbel.nl/>
- (online) woordenboeken en encyclopedieën

Bv. voor de les over eerlijkheid.

- Etymologie = de herkomst van een belangrijk woord in de les (google 'etymologie van [woord]' of ga naar www.etymologiebank.nl/).

Waar komt het woord 'eerlijk' vandaan?

- eer-lijk = de eigenschap van iemand van *eer*. Waarom? = je verdient pas *eer* als je bewezen hebt dat je betrouwbaar bent. Dan word je daarvoor ver-eerd. Wie kent nog woorden waar 'eer' in die betekenis in voorkomt? → eerbaar, eerbetoon, eerezucht...
- wie kent er uitdrukkingen met *eer(lijk)*? → Eerlijk duurt het langst. Ere wie ere toekomt. enz. (makkelijk te vinden in online woordenboeken)
- hoe is het in andere talen? Frans *honnête*, Engels *honest*. Wat is daar de basis? → honneur, honor = 'eer' = zelfde principe.

- Synoniemen (eveneens makkelijk te vinden in online woordenboeken).

Wat zijn enkele andere woorden voor 'eerlijk'?

Laat deelnemers er opsommen en mogelijke betekenisverschillen verduidelijken: betrouwbaar, rechtschapen, loyaal, oprecht, rechtvaardig...

- Informatie uit de actualiteit, zoals een voorval (google 'eerlijke vinder' of 'statistieken eerlijkheid').

In het onderdeel Evangelieleer 2016 over het Boek van Mormon in www.mormoneninfo.be worden dergelijke extra weetjes aangereikt.

5.6. Bepaal wanneer je elk van de vragen zal stellen.

In je voorbereiding best aangeven op welk geschikt ogenblik je de voorziene vragen wil stellen.

Raadpleeg ook andere documenten voor Lerarenopleiding op www.mormoneninfo.be